

Kosova'nın Bağımsızlık Süreci Kapsamında ABD Dış Politikasının Analizi

Analysis of U.S. Foreign Policy in the context of
the Independence Process of Kosovo

M. Cem OĞULTÜRK*

Öz

Bu çalışma ABD'nin Kosova politikasını Türkiye ile ilişkilerinden bağımsız, Amerikan perspektifinden incelemektedir. Özellikle Clinton Doktrini kapsamında, ABD Balkanlara yönelik gerçekleştirilen insani amaçlı askerî müdahalelerde, kurumsal yapılar olan BM ve NATO'yu harekete geçirerek uluslararası toplum ile beraber hareket etmiştir. Ancak arka planda ABD hegemonyasının küresel olarak kurulması ve gelecekte yapılacak müdahalelere altyapı hazırlanmıştır. ABD öncülüğünde NATO müdahalesi ile Kosova'da göreceli de olsa güvenlik sağlanmış ve neticede Kosova bağımsızlığını elde etmiştir. Bu çalışmada, ABD'nin Yugoslavya'nın parçalanması sürecinden günümüze Kosova politikasındaki süreklilik ve değişiklikler ortaya konulurken, ABD hegemonyasının Balkanlarda ulaşmak istediği hedefler irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amerikan Dış Politikası, Kosova, Hegemonya, Balkanlar, İnsani Müdahale.

Abstract

This study analyzes U.S. Kosovo policy from the U.S. perspective independent from Turkish-American relations. Specifically, within the scope of Clinton Doctrine, the United States took steps

---

* Dr., İkm. Yb., 51'inci Mot. P. Tug. K.lığı, E-posta: cogulturk@gmail.com.

together with the international community by mobilizing such institutions as the UN and NATO in humanitarian military interventions towards the Balkans. However, this action also set up the background for the establishment of a global U.S. hegemony and the infrastructure for the future interventions. With the U.S.-led NATO intervention, security was relatively provided in Kosovo and finally Kosovo gained its independence. This study demonstrates continuity and change in U.S. Kosovo policy from the breakup of Yugoslavia to the present, and examines the objectives of U.S. hegemony in the Balkans.

Key Words: *U.S. Foreign Policy, Kosovo, Hegemony, Balkans, Humanitarian Intervention.*

Giriş

Soğuk Savaş boyunca ABD, Batı'nın lider ülkesi olarak, bireysel haklar ve serbest piyasa ekonomisine dayalı liberal düşüncenin savunucusu olmuştur. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ile beraber başlayan ve 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla tamamlanan süreçte Batı, komünist bloka karşı kesin üstünlük sağlamıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle çift kutuplu sistemden, Roma İmparatorluğu'ndan günümüze değin, eşine rastlanmayan tek kutuplu sisteme geçilmiş¹ ve ABD hegemonyası ekonomik ve kültürel ilişkilerinin yanına askerî gücünün de eklenmesi ile küresel olarak hissedilmeye başlanmıştır. Soğuk Savaş'ın kazanılmasının ardından, ABD'nin bu dönemdeki dış politika stratejisi sırasıyla "Yeni Dünya Düzeni", "Clinton Doktrini" ile "Önleyici Savaş ve Önleyici Vuruş" söylemleri çerçevesinde uygulanmıştır.

Balkanlar ekseninde karşılaşılan gerçek ise; demografi, coğrafya ve dış güçlerin, Balkan jeopolitiği ve tarihi üzerinde ne denli etkili olduğudur. Kosova da coğrafi konumu nedeniyle Balkanlar'ın düğüm

---

¹ G.John Ikenberry, *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars*, Princeton University Press, Princeton and Oxford, 2001, p. 20.

noktasını oluşturan ve stratejik bakımdan önemli bir bölgedir. Soğuk Savaş sonrası Kosova, sadece yaşanan insani dramlarla değil; stratejik konumu itibarıyla de dikkat çeken bir bölge olmuştur.

Kosova sorunu ise tarihsel temelleri olan çok boyutlu bir sorundur. Küresel güçlerin Balkanlar üzerindeki hesapları dikkate alındığında, Kosova sorunu tüm Balkanlar, Kafkasya ve Orta Doğu'nun istikrarını doğrudan etkileyebilecek görünüme sahiptir. Kosova'ya müdahale ve ilerleyen süreçte bağımsızlığını elde etmesi maalesef henüz sorunun çözümlendiği anlamına gelmemektedir. ABD, Kosova'ya müdahale ile tek küresel üstün güç olduğunu göstermiş; bağımsızlık sürecinde Kosova'ya önemli bir destek sağlamış; Balkanların dolayısıyla Avrupa'nın güvenliğini sağlamak amacıyla Avrupa-Atlantik kurumlarını etkin olarak devreye sokmuştur. Ancak Kosova sorununun başlangıcında olduğu gibi nihayetinde sorunun Avrupa Birliği (AB) tarafından çözülmesinin de en önemli destekçisi olmuştur.

Soğuk Savaş Döneminde ABD'nin Yugoslavya Politikası

ABD'nin, Birinci Dünya Savaşı sonuna doğru "İlerlemecilik" adlı siyasi felsefeye ait "serbest ticaret, demokrasinin yayılması, kolektif güvenlik ve self determinasyon" düşüncelerinin "Wilson İlkeleri" olarak dünya politikasına yön verme çabası Balkanları doğrudan ilgilendiren dört madde ile etkilenmesine yol açmıştır.² Almanya'nın kontrol altında tutulması, Rus Devrimi'nin Balkanlara yayılmasının önlenmesi ve İtalya'nın Doğu Akdeniz'de etkinliğinin kırılması için Birinci Dünya Savaşı'nda oldukça zarar gören müttefik Sırbistan'ın önderliğinde birleşik ve güçlü bir Slav devletinin kurulmasına İngiltere, Fransa ve ABD destek vermiştir. Bunun yanında, Birinci Dünya Savaşı'nda Sırp ve İtalyan işgaline uğrayan Arnavutluk, ABD Başkanı Woodrow Wilson'ın önemli desteğiyle bağımsızlığını

---

² Loic Poilain and Ilona Teleki, "U.S. Policy Towards the Western Balkans", Janusz Bugajski, (ed.), *Western Balkans Policy Review*, 2010, CSIS, Washington, September 2010, 26–33, p. 26.

ilan etmiş ve parçalanmaktan kurtulmuştur.³ Milletler Cemiyeti de Arnavutluk'un egemenliğini tanıyarak tam üyeliğe kabul etmiştir.⁴ Ancak Versay Antlaşmasının Kongre tarafından reddedilmesi ile geleneksel yalnızcılık politikasına dönen ABD⁵, bölge üzerinde sadece siyasal değil ekonomik çıkarlarını da göz ardı etmiştir. Wilson'un da kuruluşunun savunucusu olduğu ve Balkanizasyon sorununun tek çaresi olarak görülen Yugoslavya'nın "Sırp, Hırvat ve Sloven Krallığı" ile başlayan dramatik serüveni kanlı bir çatışma ile sona ermiştir.

1920'li yıllar Balkanlar'da göreceli olarak barışın hüküm sürdüğü dönem olmuştur. Yugoslavya, 1929'da yaşanan ve "Büyük Çöküş" olarak adlandırılan ekonomik yıkımdan Almanya ile olan ilişkileri sayesinde nispeten az hasarla çıkmayı başarmıştır.⁶ Bu dönemde ABD, Milletler Cemiyeti'ne üye olma konusu da dâhil olmak üzere Avrupa'da yaşananlardan kendisini uzak tutmuştur. İkinci Dünya Savaşı'na sonradan taraf olan ABD kuvvetleri, Balkanlarda herhangi bir harekâta katılmamasına rağmen İngiltere vasıtasıyla Çetnik*

³ Mirela Bogdani&John Loughlin, *Albania and the European Union: The Tumultuous Journey Towards Integration*, I.B.Tauris, New York, 2007, p. 229.

⁴ Charles Jelavich, *The Establishment of the Balkan National States: 1804-1920*, University of Washington Press, 1986, p. 318.

⁵ Margaret Macmillan, *Paris 1919: 1919 Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren Altı Ayın Hikayesi*, Çev. Belkıs Dişbudak, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 474.

⁶ Serbia, In *Encyclopædia Britannica*, 18 August 2010, Encyclopædia Britannica Online, <http://search.eb.com/eb/article-214081> (Erişim Tarihi: 04.02. 2013).

* Milliyetçi ve monarşist Sırp gerilla örgütü veya hareketine verilen isim. 1904 yılında Osmanlı Devletine karşı direniş amacıyla kurulmuş; özellikle İkinci Dünya Savaşında Albay Dragoljub Mihailović tarafından sürgündeki Yugoslav Kraliyet Hükümetine destek vermek ve Mihver Devletlere ve işbirlikçi Hırvat Ustaşalara karşı mücadelesiyle adını duyurmuştur. Savaşın başında Nazilerle mücadele eden Çetnikler daha sonraları mücadelesini Komünist Partizanlara yöneltmiş ve Nazilerin ve Faşist İtalyan hükümetinin desteğini kazanmıştır. 1944 yılında Komünistler, Yugoslavya'nın meşru hükümeti ilan edilince güçlerini önemli oranda kaybetmişlerdir. Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Müslüman Boşnak'ların katledilmesinde Çetnikler önemli rol oynamıştır. Bkz. Jozo Tomasevich, *War and Revolution in Yugoslavia, 1941-1945: The Chetniks*, Stanford University Press, Stanford, 1975.

hareketine askerî ve parasal yardım yapmış ve savaşın Sovyetler Birliği ile birlikte kazanılmasını sağlayan iki önemli gücünden birisi olmuştur.⁷

Soğuk Savaşın ortaya çıkışı ile birlikte Balkanlar'da dünyanın diğer bölgeleri gibi iki kutuplu sistemin etkisi altında kalmıştır. Balkanların önemli ülkesi Yugoslavya'nın karizmatik Komünist lideri Josip Tito, İkinci Dünya Savaşı sonrası ilk yıllarda Sovyetler Birliği ile yakın görünmesine rağmen; Stalin ile ideolojik olarak ters düşmesi ve Sovyetler Birliği'nin üstünlüğünü kabul etmemesi gibi nedenlerle Komünist Blok'tan dışlanmıştır.⁸

Bu durumdan yararlanmak isteyen ABD, Sovyetler Birliği'ni "çevreleme (*containment*) politikasının" maksadına uygun olarak bölgede o dönem ikili ilişkileri oldukça iyi olan müttefikleri Türkiye ve Yunanistan'ın Yugoslavya ile iyi ilişkiler kurarak Balkan Antantı'nın imzalanmasına önem vermiştir.⁹ Ancak bu durum bir süre sonra Stalin'in ölmesi ve Sovyetler Birliği'nin başına Nikita Kruşçev'in geçmesi, Türk-Yunan ilişkilerinin Kıbrıs meselesi yüzünden gerilmesi, Orta Doğu'daki gelişmelerin önem kazanması ve Yugoslavya'nın bu dönemde Bağılantısızlar Hareketinin öncü ülkelerinden birisi olarak dünya siyasetinde boy göstermesi nedenleriyle etkisiz kalmıştır.

Soğuk Savaş döneminde ABD'nin Yugoslavya ile ilişkileri genelde ekonomik konulara yoğunlaşmıştır. Yugoslavya Marshall Planından ve Dünya Bankası yardımlarından faydalanmış, ancak "Trieste Sorunu"* Batı ile olan yakınlaşmayı kesintiye uğratmıştır.¹⁰

⁷ Loic Poilain and Ilona Teleki, p. 27.

⁸ Misha Glenny, *The Balkans: Nationalism, War & the Great Powers, 1804-1999*, Penguin Books, New York, 2001, pp.535-6.; Tanıl Bora, *Milliyetçiliğin Provokasyonu*, Birikim Yayınları, İstanbul, 1991, s. 55.

⁹ Francis P. Sempa, *Spykman's World*, American Diplomacy Publishers, 2006, http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2006/0406/semp/sempa_spykman.html (Erişim tarihi 04.02 2013).

* İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminde, Tito'nun Yugoslav Partizan ordusu, Trieste'nin çoğunu Nazi işgalinden kurtarmış, Müttefik Kuvvetler ise Alman İşgalini tamamen sonlandırmıştır. Müttefik Kuvvetleriyle yapılan antlaşma sonucunda, Tito Partizan kuvvetlerini geri çekmiştir. Farklı etnik gruplardan oluşan Trieste, 1947'de Trieste

Ancak Yugoslavya'nın iki süper güç arasında bağlantısız kalması, hem dışarıda hem de ülke içerisinde denge ve istikrarın korunmasında etkili olmuştur. Yugoslavya bu durumdan stratejik, ekonomik ve askerî olarak kazanç sağlamayı bilmiştir.

Tito'nun ölümünden itibaren Yugoslavya'nın geleceği konusundaki kötümserlik Batı dünyasında iyiden iyiye konuşulmaya başlanmıştır. Bunun yanında, Batı ile genelde ekonomik olarak geliştirilen ilişkiler Yugoslavya'nın yıkılış sürecinde önemli bir etken olmuştur. 1980'li yıllarda, IMF tarafından dayatılan ekonomi politikası ülkenin çıkmaza girmesine yol açmış, işsizlik rakamları ve enflasyon rekor düzeylere çıkmıştır.¹¹ Soğuk Savaş, Balkanlarda etnik, dinî gerilimleri ve sınır anlaşmazlıklarını önlemiş; ancak yarattığı baskı geçici bir istikrar ve güvenlik sağlayabilmiştir. Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte, Yugoslavya özellikle dış politikada iki süper güç arasındaki pozisyonunu kaybetmiş; etnik, kültürel, ideolojik, yapısal faktörler ile ekonomik sorunlar çöküş sürecinin hızlanmasına yol açmıştır.

Yugoslavya'nın Dağılma Süreci ve ABD'nin Balkan Politikası

1990'lara gelindiğinde Soğuk Savaşın sona ermesi ve Komünist Blok'un dağılması, ABD'nin bu yeni dönemde tek kutuplu dünyanın süper gücü olmasına yol açmıştır. Ancak yaklaşık 50 yıl boyunca Sovyetler Birliği tehdidi üzerinden oluşturulan ABD güvenlik politikası, tehdidin yok olması ile belirsizlik ve tanımlanması zor tehditler ile

104

Security
Strategies
Year: 10
Issue: 19

Özgür Bölgesi adı altında bağımsız bir devlet haline gelmiş ve iki bölgeye ayrılmıştır. 1954 yılında Trieste Özgür Bölgesi dağılmıştır. A Bölgesi'nde bulunan Trieste şehri İtalya'ya, B Bölgesi'nin güney kısımlarıyla, A Bölgesi sınırları içinde bulunan bazı köylerse Yugoslavya'ya katılmıştır. Şehrin İtalya'ya katılımı resmî olarak 26 Ekim 1954'te olmuştur. 1975 yılında İtalya ve Yugoslavya arasında imzalanan Osimo Antlaşması ile sınır son halini almıştır. Sınır bugün İtalya ve Slovenya arasındadır. Bkz. Glenda Sluga "Trieste: Ethnicity and the Cold War, 1945-1954", *Journal of Contemporary History* 29 (2), 1994, pp. 285-304.

¹⁰ John R. Lampe, vd., *Yugoslav-American Economic Relations Since World War II*, Duke University Press, 1990, pp. 28-29.

¹¹ Michael Chossudovsky, *How the IMF Dismantled Yugoslavia*, <http://www.albionmonitor.com/9904a/yugodismantle.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

karşı karşıya kalmıştır. Bu bölgelerin önemli kısmı, Orta Doğu ve Balkanlarda ortaya çıkmıştır.¹² ABD'nin belirsizlik ve istikrarsızlıkla dolu bu yeni dönemde özellikle Balkanlara yönelik net ve geçerli bir politika oluşturmakta zorlandığı düşünülse de; CIA'in 1990 Ekim'inde yapmış olduğu 'Yugoslavia Transformed' adlı çalışmada Yugoslavya'nın hangi nedenlerden dolayı yıkılacağı oldukça net tahmin edilmiştir.¹³ Bu rapor, ABD'li yetkililerinin Yugoslavya'da yaşanan krize ne kadar vakıf olduklarını göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Yugoslavya, Tito sonrası dönemde, her bakımdan çıkmaza girmiş, en nihayetinde Komünizmin yenilmesiyle birlikte ideolojik olarak boşluğa düşmüş ve ülkenin parçalanmasının önüne geçebilme ümitleri giderek kaybolmuştur.¹⁴ Bütün bunlara karşın, ABD'nin bu dönemde, bir yandan halkın kendi kaderini tayin hakkının önemli bir savunucusu iken, diğer yandan uluslararası hukukun sınırların değişmezliği ilkesi uyarınca, Avrupa'da güvenlik ve istikrarın etkilenebileceği değerlendirilerek, Yugoslavya'nın çözülmesini istememiştir. ABD Dışişleri Bakanı James Baker, Hırvat ve Sloven ayrılıkçı hareketlerini "yasadışı ve gayrimeşru" olarak tanımlamış ve Sırp'lara karşı yapılacak bir harekâtın Avrupa'da istikrarı yok edeceğini savunmuştur.¹⁵ Uluslararası toplum ve ABD için bu dönem, daha çok Orta Doğu ile meşgul olunan Birinci Körfez Savaşı'yla aynı zamana denk gelmiş ve ABD'nin Orta Doğu'daki çıkarları ile Sovyetler Birliğinin dağılması ve Somali Krizi gibi sorunlarla karşılaştırıldığında, Yugoslavya'daki kriz öncelik olarak geride kaldığı görülmüştür.¹⁶

¹² Tayyar Arı ve Ferhat Pirinççi, *Soğuk Savaş Sonrasında ABD'nin Balkan Politikası*, Alternatif Politika, Cilt. 3, Sayı. 1, Mayıs 2011, 1–30, s. 3.

¹³ http://www.foia.cia.gov/docs/DOC_0000254259/DOC_0000254259.pdf (Erişim Tarihi: 16.06.2013).

¹⁴ Susan L. Woodward, *Balkan Tragedy*, The Brookings Institution, Washington D.C., 1995, p. 16.

¹⁵ David Fromkin, *Kosovo Crossing: American Ideals Meet Reality on the Balkan Battlefields*, Touchstone Books, New York, 2002, p.152.

¹⁶ David N. Gibbs, *First Do No Harm: Humanitarian Intervention and the Destruction of Yugoslavia*, Vanderbilt University Press, Nashville, 2009, p. 76; Misha Glenny, pp. 634–5.

Kamuoyu ve lobilerin kongreye yansıyan görüşleri, ABD'nin Yugoslavya politikasında önemli bir belirleyiciliğe sahip olmuştur. Özellikle Arnavut Lobisi, ABD Kongresinin dış politikayla ilgili kararlarında etkinliğini göstermiş, özellikle de Kosova'da yaşanan dramın göz önüne gelmesini sağlamıştır.¹⁷ Bunun yanında, ABD'nin bölge ülkeleri ile olan ekonomik ilişkileri yok denecek kadar azdı ve bölgenin enerji kaynakları bakımından zenginliği Orta Doğu ve Orta Asya ile karşılaştırıldığında ilgi çekici nitelikte değildi. Ayrıca, Körfez Savaşından çıkan ve seçim arifesinde bulunan ABD'nin yeniden bir çatışmanın içine dâhil olarak asker göndermesi, Başkan Bush'a oy kaybettirebilirdi.

Bu dönemde, Yugoslavya'da yaşanan krizin, ortak bir savunma ve dış politika geliştirme çabasında olan Avrupa Birliği tarafından yönetilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Ancak AB tarafından sorunun çözümüne yönelik çabaların (Lizbon ve Londra Konferansları ile Vance-Owen Planı ve Owen-Soltenberg Planı) başarısızlığa uğraması, ABD'nin bölgeye odaklanmasının yolunu açmıştır.¹⁸ Bunun yanında, Yugoslavya'yı Sırp'ların önderliğinde devam ettirmek isteyen Sırbistan lideri Slobodan Milosevic'in özellikle Bosna ve Hırvatistan'da sivil halka yönelik toplu katliam ve sürgün politikalarına karşı AB'nin çözüm üretmemesi, ABD'nin dünyadaki krizleri çözebilecek yetenekte tek süper güç olduğunu gösterme fırsatını da yaratmıştır.¹⁹

Soğuk Savaş sonrası Washington'un Balkan politikasının Yugoslavya'nın dağılışı ve Kosova'nın bağımsızlık süreci kapsamında şekillendiğini söylemek mümkündür. Ancak krizin başından bugüne kadar yaşanan süreçte, ABD'nin Balkan politikasında amacın David Fromkin bunun her ne kadar tersini iddia etse de²⁰ “Yeni Dünya

¹⁷ Nadège Ragaru and Amilda Dymi, “The Albanian-American Community in the United States: A Diaspora Coming to Visibility”, *Canadian Review of Studies in Nationalism*, 31 (1–2), 2004, p. 45–63.

¹⁸ Tayyar Arı ve Ferhat Pirinççi, *a.g.e.*, s. 4.

¹⁹ Şule Kut, *Balkanlarda Kimlik ve Egemenlik*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Kasım 2005, ss. 181–6.

²⁰ David Fromkin, *a.g.e.*, pp. 171–4.

Düzeni” olarak adlandırılan tek kutuplu dünya düzeninin kurulması ve bunun devam ettirilmesinin araçlarından birisi olduğu görülmektedir. Bu kapsamda 1990’lı yıllardan itibaren hazırlanan ulusal güvenlik stratejilerinde herhangi bir potansiyel rakibin daha geniş çaplı bölgesel ya da küresel bir rol oynama girişiminden caydırılması hedeflenmiştir.²¹ Bu hedef doğrultusunda zaman içerisinde alınması gereken ekonomik, siyasi ve askerî tedbirler ortaya konulmuştur. Ancak aldığı eleştiriler nedeniyle tek taraflı müdahalelere ağırlık veren strateji belgesi içerik ve dil bakımından revize edilmiş, kolektif güvenlik ve işbirliğine daha fazla atıf yapar hale dönüştürülmüştür.

George H.W. Bush, ABD hegemonyasını kurmaya yönelik ilk adımları atarken özellikle Balkanlara yönelik politikada çekinceli davranmış ve tekrar seçilebilme adına Yugoslavya’daki krizden uzak durmayı tercih etmiştir. Ancak seçim kampanyası boyunca, rakibi Bill Clinton ve Başkan Yardımcısı adayı Al Gore özellikle Bosna’da yaşanan insanlık dramına Bush’un değinmeyişi ağır şekilde eleştirmiştir.²² Hatta Clinton, ABD’nin Bosna krizine karşı tutumunu “Amerikan liderliğinden vazgeçmek” olarak yorumlamasına rağmen, girecek bir kara savaşında zayıf verileceği düşüncesi Clinton yönetimini müdahaleden uzak tutmuştur.²³ ABD’nin güvenilirliğinin giderek azalması, Clinton yönetiminin Birleşmiş Milletler’in (BM’nin) bütün taraflara uyguladığı silah ambargosuna son vermesini ve Sırp askerî üstünlüğünün sınırlandırılması maksadıyla Belgrad’a karşı hava operasyonu yapılmasını savunmasına yol açmış; ancak müttefikleri İngiltere ve Fransa’dan gereken desteği bulamamıştır.

Bu dönemde ABD, krizin çözümünde BM’nin aracı olmasını desteklemiştir; ancak Sırpların sivil hedeflere fütursuzca yaptığı

²¹ Behlül Özkan, “Soğuk Savaş Sonrası Amerikan Dış Politikası”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9 (16), Ocak 2011, 51–91, s. 80.

²² Paul F.Horvitz, “On Bosnia, Clinton Aggressive, Bush Wary”, *The New York Times*, 6 August 1992, <http://www.nytimes.com/1992/08/06/news/06iht-prex.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

²³ David N. Gibbs, *a.g.e.*, p. 142.; Misha Glenny, *a.g.e.*, p. 640.

saldırıları özellikle Srebrenitsa ve Zepa katliamları sonrası ABD pasif tutumu iyiden iyiye değiştirmeye başlamış ve Sırp hedeflerine NATO hava kuvvetlerinin saldırıları yoğunlaştırmıştır.²⁴ ABD'nin Bosna krizi ile ilgili BM'de attığı en önemli adımlardan birisi, etkisi son yıllarda oldukça hissedilen *Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesi*'nin kurulmasıdır. BM Güvenlik Konseyi, ağır insan hakları ihlallerinin gerçekleştirildiğinin tespitine dair düzenlenen raporlar üzerine 22 Şubat 1993'te alınan 808 Sayılı Kararla Yugoslavya Savaş Suçları Mahkemesi'ni kurmuştur.²⁵ Mahkemenin varlığı savaş döneminde hissedilmese de, savaşın ardından mahkemenin savaş suçu işleyenlerin takibi ve yargılanması konusunda oldukça etkili olduğu söylenebilir.

Bosna Savaşı ile ilgili kafalardaki en önemli soru işareti, ABD Büyükelçisi Warren Zimmerman'ın Bosnalı lider Alia İzetbegovic ile yaptığı görüşme sonrası Lizbon Antlaşması'nın Boşnaklar tarafından reddedilmesidir.²⁶ Savaşın sonunda ise İzetbegoviç, Boşnaklar için pek de farklı sonuçlar doğurmayan ancak barışın ABD tarafından sağlandığını gösteren Dayton Antlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır.

Dayton Antlaşması'ndan NATO Müdahalesine Kadar ABD'nin Kosova Politikası

1974 Anayasası ile Sırbistan içerisinde özerk bir eyalet statüsü kazanan Kosova'nın Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetlerden hiçbir farkı kalmamıştır. Komünizmin çöküşüyle birlikte yaşanan ideolojik boşluk, Balkanlarda özellikle de Yugoslavya'da milliyetçiliğin etkili bir şekilde yeşermesine yol açmıştır. Slobodan Miloseviç politik yükselişinin temel taşlarını Sırp milliyetçiliği ve Kosova meselesi üzerine oturtmuştur. Miloseviç, 1989 yılında anayasayı değiştirerek Kosova'ya tanınan özerkliği kaldırmış, Kosova'yı Sırbistan'ın bir parçası ilan etmiş ve Kosova'nın etnik yapısını değiştirici politikalar

²⁴ Misha Glenny, *a.g.e.*, p. 650.

²⁵ Tayyar Arı ve Ferhat Pirinççi, *a.g.e.*, s. 7.

²⁶ Marko Attila Hoare, "Yugoslavia and Its Successor States", R.J.B.Bosworth (ed.), *The Oxford Handbook of Fascism*, Oxford University Press, Oxford, 2009, p. 432.

uygulamak üzere adımlar atmıştır.²⁷

Temmuz 1990'da, Kosova Parlamentosu Sırbistan tarafından feshedilmiş ve sonucunda çıkan ayaklanmalar Sırp tarafında şiddetli bir şekilde bastırılmıştır. Kosova Eylül 1990'da Sırbistan'dan ayrılma kararı almıştır. Eylül 1991'de yapılan gizli bir referandum sonunda bağımsızlık ilân edilmiş ve İbrahim Rugova Mayıs 1992'de Devlet Başkanı olarak seçmiştir. Bu dönem “Badinter Komisyonu”^{*} tarafından işaret edildiği gibi, Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetlerin kendi kaderini tayin hakkına istinaden, Yugoslavya'dan ayrılarak bağımsızlıklarını ilan ettiği dönemle paralellik taşımaktadır. Ancak Badinter Komisyonu çalışmalarında, Kosova bahis konusu olmamış ve sonuçta Kosova'nın bağımsızlık ilanı uluslararası toplumdan beklediği desteği bulamamıştır.²⁸

Bosna Savaşı sırasında Kosova meselesi adeta unutulmuş, ancak savaş sonrası imzalanan ve Kosovalı Arnavutlar fırsat olarak görülen Dayton Barış Antlaşması'nda Kosova'ya yönelik herhangi bir atıfta bulunulmamıştır. Dayton Antlaşması'nda Bosnalı Sırp'ları anlaşmaya ikna eden Miloseviç, Batılı ülkeler tarafından Balkanlarda istikrar unsuru olarak görülmüş; bu sayede hem iktidarını korumuş, hem de Kosova'nın Sırbistan topraklarından ayrılmasını engellemiştir. Dayton Antlaşması'nın ardından, Kosovalı Arnavutların önemli bir kısmında uluslararası toplumun ilgisinin ancak ülkede şiddeti artırmakla çekilebileceği hakkında fikir birliği oluşmuştur.²⁹

²⁷ Tanıl Bora, *a.g.e.*, s. 106–7.

^{*} 16 Aralık 1991'de Fransız Anayasa Hukuku Uzmanı Robert Badinter başkanlığında beş Avrupalı seçkin hukukçudan kurulu “Badinter Komisyonu” Yugoslavya'dan ayrılan cumhuriyetlerin tanıma şartlarını belirtmiştir. Komisyonun görevi bağımsızlıklarını ilan eden cumhuriyetlerin ekonomik durumlarını, insan hakları ve demokrasi alanlarındaki ilerlemelerini saptama ve rapor hazırlamak olarak belirlenmiştir.

²⁸ Erhan Türbedar, vd., “Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova Emsal Teşkil Eder mi?”, *Stratejik Analiz Dergisi*, Cilt 8, Sayı: 97, Kasım 2007, s. 33.

²⁹ Noel Malcolm, *Kosovo: A Short History*, London, New York University Press, 1998, p. 353; Hüseyin Emiroğlu, *Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu*, Orient Yayınları, Ankara, 2006, ss. 108–109.

Dayton Antlaşması sonrası ABD'nin Balkanlara bakış açısının ne olduğuna bakıldığında; Michael T. Clare tarafından "Clinton Doktrini" olarak adlandırılan yeni dönem stratejisinin başlangıcı olarak Bosna savaşı, en önemli uygulama alanı ise Kosova Krizi olarak görülmektedir. Doktrin üç temel esasa sahiptir: Birincisi, genel olarak küresel güvenlik ortamının giderek kötüye gittiğine dair kötümser bir bakış; ikinci olarak, ABD'nin uluslararası istikrarın sürdürülmesi karşılığında birtakım çıkarlara sahip olmaya hakkı olduğu; son olarak ise, ABD'nin karşısına çıkabilecek muhtemel tehditlere karşı dünyanın farklı bölgelerinde eş zamanlı askerî harekâtları yönetebilmesi amacıyla yeterli kuvvetin elde bulundurulması düşüncesidir.³⁰ Bu politika uygulanırken yaşanacak bölgesel krizlerde, doğrudan ABD müdahalesi yerine BM çatısı altında ve gerekirse NATO'nun katkıları aranacaktı. Ancak ABD'nin çıkarlarını doğrudan etkileyecek durumlarda tek başına hareket etmekten de çekinmeyecekti.³¹

1997'de Kosova Kurtuluş Ordusu (UÇK) Sırlara karşı şiddete başvurmaya başlamış; Sırp Ordusu ve paramiliter kuvvetleri karşılık vermiş ve çatışma sivilleri de hedef alacak şekilde hızını artırmıştır.³² Ancak UÇK eğitilmiş ve iyi teçhizatlı Sırp kuvvetlerine karşı önemli bir başarı elde edememiştir.³³ Batılı ülkelerce başlangıçta terörist bir yapılanma olarak görülen UÇK'nın eylemlerine Miloseviç sivil halka orantısız şiddet kullanarak karşılık vermiş ve Dreniça'da olduğu gibi katliam boyutuna ulaşan operasyonlar UÇK'nın siyasi olarak meşruiyet kazanmasını sağlamıştır.³⁴ ABD'li diplomatlar Richard Holbrooke ve Robert Gelbard Haziran 1998'de UÇK temsilcileriyle

³⁰ Michael T. Clare, "The Clinton Doctrine", *The Nation*, 19 April 1999.

³¹ Tayyar Arı ve Ferhat Pirinççi, *a.g.e.*, s. 5.

³² BBC News, "World: Europe Analysis: 'The KLA's Armed Struggle'", 21 September 1999, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/453897.stm> (Erişim tarihi: 16.06 2013).

³³ Tim Judah, *Kosovo: War and Revenge*, Yale University Press, New Haven and London, 2000, pp. 169–70.

³⁴ Samantha Power, *A Problem From Hell: America and the Age of Genocide*, Basic Books, New York, 2002, p. 445.

müzakere gerçekleştirmiştir. Bu görüşme, ABD'nin Kosova sorununa yaklaşımında değişimin bir göstergesi olarak algılanmıştır.³⁵ Drenica katliamının ardından, ABD konuyu BM çatısı altında soruna müdahale edilmesini isterken; diğer yandan NATO'nun yetkilendirme olmasa da müdahale hazırlığına başlaması yolunda hazırlık yapıyordu.³⁶

Miloseviç artık Balkanlarda sorunun kaynağı olarak görülmeye başlanmış ve Miloseviç'in iktidardan uzaklaştırılarak Balkanlarda güvenlik ve istikrarın sağlanabileceği düşüncesi ABD ve müttefiklerinin başlıca amacı olmuştur. İnsani amaçlara dayandırılan müdahale düşüncesi, sivil katliamlar ve buna bağlı ortaya çıkan göçler, hatta bütün Balkanları kapsayacak bir bölgesel savaşın yaşanabileceği görüşüne dayandırılmıştır.³⁷

Kosova Krizi giderek büyürken müdahale konusunda üç farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bunlar ABD, İngiltere ve Türkiye gibi müdahale yanlıları; Almanya, Fransa, Yunanistan ve İtalya gibi müdahale fikrine sıcak bakmayanlar ve Rusya ile Çin gibi müdahaleye tamamen karşı olanlar şeklinde sıralanabilir. Ancak NATO içerisinde eşitler arasındaki birinci ABD'nin yaklaşımının çok daha etkili olduğu görülmektedir. Ekim 1998'de bir yandan ABD temsilcisi Richard Holbrooke, Miloseviç ile görüşmeler yaparken; diğer yandan operasyon için hazırlık talimatı verilerek müdahale seçeneğinin masada olduğu Miloseviç'e gösterilmiştir. Miloseviç, Holbrooke ile yapılan görüşmeler sonunda NATO ve Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Örgütü (AGİT) ile görüşmeyi kabul etmiştir.³⁸

³⁵ Dag Henriksen, *NATO's Gamble: Combining Diplomacy and Airpower in The Kosovo Crisis, 1998-1999*, Naval Institute Press, Annapolis, 2007, p. 141-142.

³⁶ Christoph Shwegman, *The Contact Group and Its Impact on the European Institutional Structure*, The Institute for Security Studies Western European Union, Occasional Papers: 16, Paris, 2000, p. 12. <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/occ016.pdf> (Erişim Tarihi: 04.02.2013).

³⁷ Susan L Woodward, *Humanitarian War: a New Consensus, The Politics of Humanitarian Assistance: Debates, Dilemmas, and Dissension*, p. 14-16. <http://www.odi.org.uk/events/docs/3775.pdf> (Erişim Tarihi: 16.06.2013).

³⁸ Mark Webber, "The Kosovo War: A Recapitulation", *International Affairs*, 85: 3,

NATO, varılan uzlaşma sonucunda somut adımlar atılması için Belgrad'a 96 saat süre tanımıştır. Belgrat yönetimi, 15 ve 16 Ekim'de sırasıyla NATO ve AGİT ile iki ayrı anlaşmaya imza atmıştır. Böylelikle, Kosova'da ateşkes yapılması ve mültecilerin evlerine dönmesi; AGİT tarafından oluşturulacak Kosova Gözlem Misyonu'nun (*Kosovo Verification Mission*) bölgeye girmesi ve silahsız NATO uçaklarının bölge üzerinde gözlem uçuşu yapması Miloseviç tarafından kabul edilmiştir.³⁹

Ancak Ekim 1998'den itibaren sağlanan ateşkes UÇK'nın Kosova'da giderek daha da kuvvetlenmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda, Miloseviç yeniden operasyonlara girişmiş ve ateşkes fiilen sona ermiştir. 15 Ocak 1999'da Racak köyünde yapılan katliamın ordu ya da milis güçlerce işlendiği kabul edilerek, Sırlara karşı etnik temizlik ve soykırım suçlamaları yeniden gündeme getirilmiştir. Gelişmeler üzerine soruna siyasal bir çözüm bulmak amacıyla Temas Grubunca bir konferans düzenlenmesi önerilmiştir. Paris yakınlarındaki Rambouillet Şatosu'nda 6-23 Şubat ve 5-18 Mart 1999 tarihleri arasında yapılan konferansta, "tüm diplomatik yolların denendiği ve bir sonuç alınamadığı" iddiasına temel olması bakımından Clinton yönetimi tarafından Sırbistan'ı dize getirmeyi amaçlayan doküman sunulmuştur.⁴⁰

Eski ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger "Rambouillet dokümanını bir kışkırtma ve bombardımanın başlaması için bahane"⁴¹ olarak tanımlamıştır. Bu doküman, NATO operasyonuna giden yolda belirleyici bir aşamayı oluşturmuştur; taraflar konferansa davet edilirken aynı zamanda NATO'ya hava harekâtına hazırlık için emir

---

Blackwell Publishing Ltd/The Royal Institute of International Affairs, 2009, p. 449.

³⁹ Diana Johnstone, *Ahmakların Seferi: Yugoslavya, NATO ve Batının Aldatmacaları*, çev. Emre Ergüven ve Ergin Bulut, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2004, ss. 318-320.

⁴⁰ Doug Bandow, "US Policy toward Kosovo: Sowing the Wind in the Balkans, Reaping the Whirlwind in the Caucasus", *Mediterranean Quarterly*, 2009, p. 16.

⁴¹ Ken Booth, *Kosovo Tragedy: The Human Rights Dimensions*, Routledge, New York, 2001, p. 227-228.

(ACTORD) verilmiştir.⁴²

Rambouillet Konferansı'nda taraflara imzalamaları için önerilen anlaşmada ise özetle Yugoslav güçlerinin Kosova'dan çıkması; Kosova'nın özerkliğinin yeniden ve geniş olarak tanımlanması; teşkil edilecek Kosova ordusunun ağır silaha sahip olmaması; barışı koruma göreviyle NATO gücü KFOR'un konuşlandırılması ve üç yıllık bir geçiş dönemi sonrası referandum yapılması yer almıştır.⁴³ İmzalanması istenen metin Sırp'ların egemenliğini önemli ölçüde kısıtlamaktaydı ve belki de beklendiği şekilde Sırp'lar tarafından reddedilmiştir.

Rambouillet Konferansının başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından, 23 Mart 1999 tarihinde Sırbistan Meclisinde Kosova'ya özerklik tanınması ile ilgili bir karar alınmış; ancak bu karar sürecin uzatılmasına yönelik bir hareket olarak değerlendirilerek dikkate alınmamıştır. Kararın ertesi günü, ABD'nin liderliğinde, NATO, 24 Mart 1999'da başlayan ve 78 gün süren hava harekâtı düzenlemiş ve süreç Yugoslav Ordusunun Kosova'yı terk etmesi ile neticelenmiştir.⁴⁴

Bosna krizi ile karşılaştırıldığında, "ABD Kosova sorununa neden nispeten daha hızlı ve kararlı yaklaşmıştır" sorusu akıllara gelmektedir. ABD'nin Kosova sorununa yaklaşımında yaşanan bu değişimin nedenlerini incelediğimizde, genel olarak ABD'nin üstün devlet karakterine uygun hareket tarzı geliştirdiğini görmekteyiz; bir yandan çok taraflılık ve işbirliğini sağlamak diğer yandan ise üstün güç olmanın gereğini kanıtlamak başlıca amaç olmuştur. Bu nedenle, Kosova sorununu çözmeye yolunda atılacak adımlar hem Avrupa üzerindeki etkinliğini artıracak; hem askerî açıdan hâlâ bir güç olan

⁴² cnn.com, "*Steps NATO Must Take For Airstrike Approval*", October 8, 1998. <http://edition.cnn.com/WORLD/europe/9810/08/kosovo.nato.steps/> (Erişim Tarihi: 16.06.2013).

⁴³ http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html (Erişim tarihi: 04.02.2013).

⁴⁴ Débora García-Orrico, "Kosovo", Blanca Antonini (Ed.), "Design, Implementation and Accountabilities The Cases of Afghanistan, Côte d'Ivoire, Kosovo and Sierra Leone", *Security Council Resolutions Under Chapter VII*, FRIDE, Madrid, 2009, p. 123.

Rusya'nın yeniden yükselişini geciktirecek; hem de ABD tarafından haydut devletler olarak adlandırılan devletlerin varılan duruma kendilerini uydurmaları, aksi takdirde cezalandırılacaklarını gösterecekti.

Kosova ve Balkanlar, her ne kadar AB'nin etki alanı içerisinde olsa da, Bosna krizi "ekonomik dev, siyaseten cüce" AB'nin siyasi sorun çözme kapasitesinin bulunmadığı eleştirilerine yol açmış ve Kosova'da yaşanan krizin ABD müdahalesi olmadan çözülemeyeceği gösterilmiştir.⁴⁵ Coğrafi olarak küçük bir bölge olsa da, Kosova, stratejik olarak ABD için önemli bir bölgedir. Bosna Savaşıyla bölgeye müdahale eden ABD, Kosova Krizi ile bölgeye uzun vadeli olarak yerleşme imkânı bulabilecekti; ayrıca çoğunluğu AB ve Rusya etkisinde bulunan Balkan devletleri arasında Arnavutlarla uzun vadeli ilişki içerisinde girebilecekti. ABD ayrıca Arnavutluk, Sırbistan ve Makedonya'da yaşayan Arnavutların "Büyük Arnavutluk" ideali peşinde koşmasını engelleyebilecek ve sorun çözücü ülke olarak etkisini sürdürmesi mümkün olabilecekti.

ABD'nin Kosova'ya yapılacak müdahaleden elde edeceği en önemli avantajlardan birisi gelecekte yapılabilecek insani müdahalelere emsal teşkil etmesiydi.⁴⁶ Böyle bir müdahale ayrıca İslam ülkeleri içerisindeki imajının iyileştirilmesi açısından da önemli katkı sağlayacaktı. ABD'nin üstün ülke stratejisine uygun olarak kazanacağı bir diğer önemli katkı ise, NATO'nun varlığı ve gerekliliği ile ilgili tartışmaların Kosova krizinde AB'nin ortak güvenlik politikalarının inisiyatif alınmaması nedeniyle oldukça zayıflamasıdır.

Kosova'ya yapılan askerî müdahale ile ilgili eleştiriler, müdahalenin NATO Antlaşması'nın 5. ve 6. Maddeleri kapsamında olmadığı konusunda yoğunlaşmıştır. Açıkçası ne NATO üyesi bir ülkeye saldırı olmuştur, ne de Kosova NATO'nun görev alanına ait coğrafyada yer almaktaydı. Ancak örgütün kuruluşunun 50. yıldönümünde

⁴⁵ Şule Kut, *a.g.e.*, s. 181–194.

⁴⁶ Kemal Çiftçi, "Soğuk Savaş Sonrasında ABD: 'Rıza'ya Dayalı 'Hegemonya'dan 'İmparatorluk' Düzenine", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 10, 2009, s. 209.

Washington'da gerçekleştirilen zirvede kabul edilen Yeni Stratejik Konsept ile Avrupa-Atlantik bölgesindeki insan hakları ihlalleri, etnik, dinsel ve bölgesel çatışmalar, terörizm gibi gelişmeler tehdit olarak nitelendirilmiş; örgütün bunlara müdahale edeceği kabul edilmiştir.⁴⁷ Yeni Stratejik Konsept ile NATO'nun görev alanı oldukça genişletilmiştir ve bu türde yapılacak müdahalelere meşruiyet sağlama amacı güdüldüğü anlaşılmaktadır. Yapılan bu değişikliğin de aslında ABD'nin üstün devlet politikasına uygun olduğu değerlendirilmektedir.

10 Temmuz 1999'da BM Güvenlik Konseyi, 1244 Sayılı Kararı kabul ederek Kosova'da BM'nin geçici bir yönetim kurmasına yetki vermiş ve Kosova'nın nihai statüsünü gerçekleştirecek genel çerçeveyi oluşturmuştur. Sivil yönetimi BM Kosova Geçici Yönetim Misyonu'nun (UNMIK); kurumların yapılanmasını AGIT'in; mültecilerin geri dönüşünü BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin ve yeniden yapılandırılma faaliyetlerinin ise öncelikli olarak AB'nin yürüteceği dört ana organ oluşturulmuştur.⁴⁸ Bununla birlikte, 1244 Sayılı Karar doğrultusunda NATO (KFOR) Kosova'ya yerleşmiş ve NATO'dan önce Priştine havaalanına indirme yapan Rus birlikleri de KFOR'a katılmıştır. Karar Kosova'yı hukuken Yugoslavya'nın bir parçası olarak gösterirken; fiiliyatta uluslararası gözetim altında bağımsız bir devlet gibi yönetilmesine yol açmaktaydı.

“Kosova'ya yapılan müdahale sonrası ABD ne gibi kazançlar elde etmiştir?” sorusu sorulması gereken önemli bir sorudur. Bunlardan birincisi ve en önemlisi, eleştiriler olsa da, Kosova Müdahalesi dünyanın geniş bir kesiminden, Güvenlik Konseyi çalıştırılmadığından hukuken yasal olmasa da, insan hakları temelinde meşruiyet konusunda destek almıştır. Clinton Doktrini çerçevesinde, Batı ülkelerinin liderliği konumu pekişmiş; NATO'nun güvenilirliği kuvvetlendirilerek ABD hegemonyası güçlendirilmiştir. NATO'nun güvenilirliğinin kuvvetlendirilmesi ile eski

⁴⁷ Javier Solana, “The Washington Summit: NATO Steps Boldly into the 21st Century”, *NATO Review*, Webedition, No. 1, Spring 1999, Volume 47, pp. 3–6. <http://www.nato.int/docu/review/1999/9901-01.htm> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

⁴⁸ <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f27216.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

Doğu Bloku ülkelerinin aynı zamanda bir demokrasi kulübü olan NATO'ya katılım istekleri de artırılmıştır.

İkinci olarak, ABD siyasi bakımdan Balkanlar'da Boşnaklardan sonra Arnavut halkı ve yöneticileri arasında da nüfuzunu artırmış; askerî bakımdan ise, Kosova'da kurulan Bondsteel askerî üssü, Avrupa'da kurulan en büyük askerî üs olarak ABD'nin bölgedeki gücünün göstergesi olmuştur. Ayrıca ABD'nin Avrasya ve Orta Doğu'da ortaya çıkabilecek krizlerde rahatlıkla kullanabileceği bir hatta yerleştiği görülmektedir.

Üçüncü olarak, Kosova'ya yapılan müdahalenin operasyona şiddetle karşı çıkan iki Güvenlik Konseyi üyesi olan Rusya'ya ve Çin'e rağmen yapılmış olması, bu iki ülkenin güçlerinin sınırını göstermesi bakımından önem kazanmıştır. Ayrıca müdahale esnasında Çin'in Belgrad büyükelçiliğinin yanlışlıkla güdümlü füzeler tarafından vurulması, ABD'nin Çin'e gözdağı verdiği şeklinde değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak, bütün bu değerlendirmeler ışığında, ABD'nin Kosova'ya müdahale stratejisini üstün devlet stratejisine göre yürüttüğü; ancak bunu yaparken uluslararası meşruiyetin insan hakları söylemine dayanarak olabildiğince sağlama gayreti içerisinde olduğu; bunun mümkün olmadığı durumlarda ise kendi ulusal çıkarlarını sağlamak kapsamında politikalar yürütmekten, yani gücünü göstermekten, çekinmeyeceği anlaşılmaktadır. Ayrıca NATO'nun böyle bir müdahalede kullanılması sağlanarak, ittifakın etkinliğinin artırılması ve gelecekte yürütülecek başka operasyonlarda kullanımı için emsal teşkil edilmesi sağlanmıştır. Böylelikle, BM gibi ortak bir kararın çıkarılmasının zor olduğu bir yapı yerine NATO'nun kullanılmasının yolu açılmış görünmektedir.

Kosova'nın Bağımsızlık Süreci ve ABD

Operasyonun bitmesinden sonra Kosova'da şiddet sona ermemiş, özellikle Mitrovica bölgesinde Sırp ve Arnavutlar arasında karşılıklı şiddet eylemleri devam etmiştir. Diğer yandan UÇK'nın

silahsızlandırılmasında sorunlar yaşanırken, Arnavut ayrılıkçıların Makedonya ve Preşova Vadisi krizleri ortaya çıkmıştır.⁴⁹ Bill Clinton'ın başkanlığının sona ermesinin ardından seçilen George W. Bush'un seçim kampanyasında vaat ettiği Balkanlardaki askerî gücün çekilerek buradaki barışı koruma faaliyetlerinin Avrupalı müttefikleri tarafından gerçekleştirilmesine dair söylemleri yönetimin devralınmasıyla birlikte değişiklik göstermiştir.

Bush yönetimi bu dönemde Kosova'nın Yugoslavya içersinde özerkliğini desteklerken, bağımsız bir Kosova'ya şiddetle karşı çıkmıştır.⁵⁰ Balkanların ABD dış politikasında nispeten önemini yitirdiği gözlemlense de, Makedonya'da yaşanan etnik gerilimin ardından Amerikan birliklerinin barışın sağlanmasına yönelik taahhütlerini yerine getirmeye devam etmiş; Başkan Bush ise "NATO kuvvetlerinin hep beraber geldiğini, birlikte de gideceğini"⁵¹ belirterek ABD politikasının yönünü çizmiştir. Ancak 11 Eylül 2001'de yaşanan terörist saldırılar ABD'nin güvenlik önceliklerini değiştirmiş; Balkanlarda bulunan kuvvetlerin de teröre karşı yürütülen savaşta çekilebileceği yetkililerce açıklanmıştır. ABD, Kosova'dan kuvvetlerini tek başına çekmemiş; ancak NATO, Haziran 2002'de KFOR kuvvetlerinin %25 oranında azaltılması konusunda anlaşmıştır.

2003 yılında artık Kosova'nın statüsünün ne olacağı konusu daha fazla konuşulmaya başlanırken; Bush yönetimi konunun aceleye getirilmemesini isteyerek UNMIK ve AB tarafından ortaya konan "statüden önce standartlar" politikasını desteklemiştir. Standartlara erişildiği takdirde, Kosova'nın nihai statüsüne yönelik görüşmelerin başlayabileceği tahmin edilmiştir. ABD yönetiminin Kosova'ya insani ve yeniden yapılanmaya yönelik yaptığı parasal yardım daha çok demokratikleşme, hukukun üstünlüğü ve serbest piyasa ekonomisinin

⁴⁹ International Crisis Group, *Serbia: Maintaining Peace In The Presevo Valley*, Europe Report No: 186, 16 October 2007, Brussels, p. 1.

⁵⁰ Steven J. Woehrel, *Kosovo and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 18 July 2001, p. 6.

⁵¹ *Ibid.*, p. 16.

yerleşmesine yönelik olmak üzere ABD dış politikasının genel amaçları doğrultusunda değişiklik göstermiştir.

2004 yılında NATO'nun Bosna'daki SFOR görevi sona erdirilerek barışı koruma görevi EUFOR vasıtasıyla AB'ye devredilmiş; ayrıca KFOR'daki kuvvetlerin sayısı da azaltılmıştır. 2004 Mart'ında Mitroviça'da başlayıp diğer bölgelere yayılan Sırp-Arnavut çatışması UNMIK ve KFOR'un performanslarının sorgulanmasını da beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda Kosova'nın nihai statüsüne yönelik çözüm arayışları artmıştır.⁵²

BM Genel Sekreteri tarafından görevlendirilen Norveçli diplomat Kai Eide, raporunda, mevcut durumun sürmesinin mümkün olmadığını ve Sırp- Arnavutlar arasında nihai statünün belirlenmesi amacıyla görüşmeler yapılmasına yönelik çabaların artırılmasını vurgulamıştır.⁵³ Buna istinaden, Güvenlik Konseyi 1244 Sayılı Karara uygun olarak Kosova'nın gelecekteki statüsünü belirlenmesi amacıyla Genel Sekreterin özel bir temsilci atmasına destek vermiş; BM Genel Sekreteri Kofi Annan da "Kosova'nın Gelecekteki Statüsü Süreci" özel temsilcisi olarak eski Finlandiya Devlet Başkanı Martti Ahtisaari'yi Sırbistan'ın muhalefetine rağmen atamıştır.⁵⁴

2005 yılından itibaren, ABD'nin yeni Kosova politikasının Dışişleri Bakan Yardımcısı Nicholas Burns tarafından şekillendirildiği görülmektedir. Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Burns, Kosova ile ilgili BM'nin yanı sıra İngiltere, Rusya, Fransa, Almanya ve İtalya'nın da yer aldığı "Temas Grubu" ile koordine içerisinde yeni bir Amerikan politik girişimini ortaya koymuştur. Burns "2005 yılının artık Kosova için karar yılı olduğunu; artık bu yıl ABD'nin Kosova'nın gelecekteki statüsünün belirlenmesi sürecinin başlamasını istediğini, çünkü mevcut belirsizlik durumunun ABD'nin Balkanlarda son on yılda elde ettiği

⁵² Steven J. Woehrel, *Kosovo's Future Status and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 19 July 2005, p. 3.

⁵³ <http://www.ico-kos.org/pdf/KaiEidereport.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

⁵⁴ <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-CD3CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S2005%20708.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

başarıları tehdit etmesiyle ne sürdürülebilir, ne de arzu edilen bir sonuç olduğunu” açıklamıştır.⁵⁵

George W. Bush'un ikinci döneminde, Clinton döneminde tamamen dışlanan “Bağımsız Kosova” fikriyle, önce “Statü öncesi Standartlar” politikasının desteklenmesi, daha sonra ise tarafların görüşme masasına oturtularak çözümün sağlanması amaçlanmıştır. Ancak ABD'nin görüşmeler sonucunda elde etmek istediği temel amacın değişmediğini; sorunun çözümü yolunda artık uzlaştırıcı rol oynamak istediğini ve istikrar içerisindeki Balkanların Avrupa-Atlantik entegrasyonuna katılımını sağlama çalışmalarına devam ettiğini görmekteyiz. Bu maksatla Sırbistan'ın 2006 yılı sonunda NATO'nun Barış için Ortaklık programına katılımını desteklenmiştir.⁵⁶ Sırp'lar ise Kosova'nın bağımsızlığını tamamen reddetmekte ve “özerklikten çok, bağımsızlıktan az” teklifinde diretmekteyken; Kosovalı Arnavutlar ise bağımsızlıktan başka çözüm yolunu kabul etmemekteydi.

BM Genel Sekreteri'nin Özel Elçisi Marti Ahtisaari, 14 ay süren müzakerelerden sonra, Kosova'nın nihai statüsü ile ilgili hazırladığı planı 2007 Şubat'ında BM'ye göndermiş ve Nihai Statü Planı'nda statükonunun devamının mümkün olmadığını; Kosova'nın bütünlüğünün korunması ve “Büyük Arnavutluk” fikrinin kabul edilemeyeceği temelinde, Kosova'nın bağımsız olması gerektiğini belirten görüşleri savunmuştur.⁵⁷ Sırp'lar Ahtisaari raporunu reddederek ve Kosova'nın bağımsızlığına yönelik her türlü fikre karşı olduklarını açıklayarak tutumlarını belirtirken; Arnavutlar ise derhal kendi kaderlerini belirleme hakkının kullanılmasına yönelik taleplerini dile getirmiştir. Rapor hem Arnavutlar, hem de Sırp'lar tarafından uluslararası

⁵⁵ Steven J. Woehrel, *Kosovo's Future Status and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 19 July 2005, p. 3.

⁵⁶ Steven Woehrel, *Serbia: Current Issues and U.S. Policy*, CRS Reports for Congress, 30 July 2012, p. 6.

⁵⁷ David L. Phillips, *Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention*, MIT Press, Cambridge, 2012, p. 162; http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf (Erişim tarihi: 04.02 2013).

toplumun gözetimi altında bağımsızlık olarak yorumlanmıştı.

Rusya BM Güvenlik Konseyi'nden Kosova'nın bağımsızlığına yönelik çıkacak her kararı engelleyeceğine dair duruşunu devam ettirirken; Kosova'nın statüsüne yönelik 120 günlük görüşmeler için oluşturulan Troykanın bir parçası olmayı kabul etmiştir. Ancak yapılan görüşmeler, Sırbistan ile Kosovalı Arnavutların Kosova'nın statüsü konusunda herhangi bir anlaşmaya varmalarının mümkün olmadığını göstermiştir.⁵⁸ Troykanın batılı tarafı, özellikle de ABD, artık daha fazla görüşme yapmanın anlamsız olduğunu açıklayarak bir anlamda Arnavutların bağımsızlığına yeşil ışık yakmıştır.

Planın BM Güvenlik Konseyinde kabul edilerek 1244 Sayılı Kararın yerini alması Rusya'nın vetosu nedeniyle mümkün görülmemiştir. Keza, Rusya Sırbistan'ın kabul etmediği hiçbir tasarıya destek vermeyeceğini ve karşı çıkacağını net bir şekilde açıklamıştır.⁵⁹ Sırbistan ve Rusya'nın bu katı tutumu karşısında, ABD artık Kosova'nın bağımsız bir devlet olması gerektiği konusunu açık olarak deklare etmeye başlamıştır. Başkan George W. Bush, 2007 yılına gelindiğinde artık bağımsız Kosova düşüncesini her platformda dile getirmeye başlamıştır. Aralık 2007'de Sırbistan ve Rusya'nın yeniden görüşme isteklerine ABD ve diğer Batılı ülkelerden olumsuz yanıt verilmiş ve artık Kosova'nın bağımsızlığını ne zaman ilan edeceği beklenir olmuştur.

Bağımsızlıktan Bugüne Meydana Gelen Gelişmeler

Kosova Parlamentosu 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlık kararı almıştır. Bağımsızlık kararını ABD, AB'nin büyük çoğunluğu ve Türkiye tanırken; başta Rusya olmak üzere özellikle kendi içinde etnik sorunlar yaşayan ülkeler tanıma kararına karşı çıkmıştır. Günümüzde

---

⁵⁸ Mirzet Mujezinovic, "After the End of the Kosovo Status Negotiation: Way to the Peaceful Dissolution?", Sedat Laciner, Mehmet Ozcan and Ihsan Bal (Eds.), *USAK Yearbook*, Vol :1, Year 2008, USAK Books, Ankara, 2008, p. 525.

⁵⁹ Julie Kim, Steven Woehrel, *Kosovo and U.S. Policy: Background and Current Issues*, CRS Reports for Congress, 24 October 2007, p. 20.

Kosova'nın bağımsızlığını 98 ülke tanımış durumdadır; ancak Güvenlik Konseyi'nde Rusya ve Çin'i razı ederek Kosova'nın BM üyesi olması oldukça zor görünmektedir. Kosova'nın bağımsızlık ilanı, uluslararası hukuk açısından devlet, egemenlik, kendi kaderini tayin gibi kavramların yeniden tartışılmasına yol açmıştır. Sırbistan'ın konuyu Uluslararası Adalet Divanı'na götürmesine rağmen, çıkan sonuç her iki taraf açısından da tatmin edici olmamıştır.*

ABD Kosova'nın bağımsızlığına kuvvetli destek verirken, diğer ülkelerinde desteklemesi yönünde çağrılarda bulunmuştur. ABD'nin Kosova'ya desteğinin en önemli yanı fakir ülkelere yönelik Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi'ne (Generalized System of Preferences)⁶⁰ Aralık 2008'de dâhil etmesiyle ekonomik alanda olmuştur. Bu program çerçevesinde Kosova'dan ithal edilen mallara yönelik gümrük ve kota kolaylıkları uygulanmıştır. Ayrıca Kosova'ya bu tür ayrıcalıkları AB'nin de sağladığı görülmektedir.⁶¹

Barack Obama, ABD Başkanı seçilmeden önce Balkanlara yönelik özel bir politika tanımı yapmamakla birlikte, Başkan Yardımcısı Joe Biden'ın 90'lı yıllarda senatör olarak Bosna ve Kosova krizlerinde göstermiş olduğu aktif performans, yeni ABD yönetiminin Balkan vizyonu hakkında bir fikir oluşturmuştur. Kosova'nın

---

* Sırbistan, Ekim 2008'de Uluslararası Adalet Divanı'ndan "Kosova Öz-Yönetimi'nin geçici kurumlarının tek yanlı bağımsızlık bildirisi uluslararası hukuka uygun mudur?" biçimindeki sorusuna görüş istemiştir. Divan, 22 Temmuz 2010 tarihinde verdiği kararda Kosova'nın tek taraflı bağımsızlık ilanının uluslararası hukuka aykırı olmadığına hükmetmiştir. Divan soruyu son derece sınırlı bir biçimde yorumlamış ve bunun sonucunda self-determinasyon hakkının kapsamı ve ayrılma desteği konularında görüş bildirmemesi bir devletten ayrılma hakkının varlığı hususundaki belirsizliği sürdürmüştür. Karar metni için bkz.: <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15987.pdf>, erişim tarihi: 13 Haziran 2010; ILM, C. 49, 2010, s. 1410-1440.

⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: "**BD Genelleştirilmiş Tercihler (Preferanslar) Sistemi (GTS/ GSP) Kılavuzu**, TC. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü Pazara Giriş ve Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı, Temmuz 2012.

⁶¹ Steven Woehrel, *Kosovo: Current Issues and U.S. Policy*, CRS Reports for Congress, 13 March 2012, p. 9.

bağımsızlığının korunması, bu dönemde Obama yönetimi açısından öncelik taşımıştır.⁶²

Mayıs 2009'da ABD Temsilciler Meclisi Balkanlar'a Özel Temsilci atanması için ABD yönetimine tavsiye niteliğinde ve bağlayıcı olmayan bir karar almış⁶³, ancak bölgenin hâlen ABD açısından riskler taşıdığı anlamı çıkartılsa da ABD yönetimi bu kararı uygulamamıştır. Bunun yanında, Kosova'nın Haziran 2009'da Dünya Bankası ve IMF'ye üye olmasına da destek sağlamıştır.⁶⁴ ABD giderek bölgedeki faaliyetlerini azaltırken; AB'nin daha çok etkin olma politikasını sürdürmüş ve genel olarak Bush dönemi politikasını devam ettirmiştir. Önceki dönemden farklı olarak ise, Obama yönetimi Sırbistan ile olan ilişkileri geliştirmede daha istekli olmuştur. Kosova ve Bosna'da süren sorunların çözümünde Sırbistan'ın olumlu rol oynayabileceği daha çok dile getirilmiştir.

Washington, Kosova ile Sırbistan arasında yürütülen müzakerelere güçlü destek vermeye devam etmiş; ancak Kosova'nın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü tartışılma konusu yapmamıştır. Bunun yerine, müzakerelerde daha çok "artan seyahat ve ticaret" gibi "acil ve pratik ihtiyaçlara" yönelik teknik konular üzerinde odaklanılmasını tavsiye etmiştir. ABD, müzakereler esnasında, uzlaştırıcı ya da katılımcı gibi roller oynamaktan uzak durmaya çalışmaktadır. Ancak, Kosovalı liderlerin büyük çoğunluğu ABD'yi kendilerinin en güçlü ve güvenilir müttefiki olarak görmeye devam etmektedir. Belki de bu düşünceden hareketle, Temmuz 2011'de Kosova'nın, uluslararası topluma danışmadan, Sırbistan'ın yoğun olarak yaşadığı Kosova'nın kuzey bölgesindeki gümrük karakollarının kontrolünü ele almasına ABD karşı çıkmıştır. ABD yetkilileri, Kuzey Kosova'da yaşanan karışıklığın sonlandırılması için KFOR'a tam destek vermiş ve gümrük karakollarında KFOR kontrolü sağlamıştır. ABD ortaya çıkan şiddeti

⁶² *Ibid.*, p. 9.

⁶³ Steven Woehrel, *Future of the Balkans and U.S. Policy Concerns*, CRS Reports for Congress, 13 May 2009, p. 13.

⁶⁴ <http://www.kosovothanksyou.com/> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

kınarken, Sırbistan'a AB'nin aracılığındaki müzakerelere devam etme konusunda kararlı olma çağrısı yapmıştır. Bu krizin ardından ortaya çıkan gerçek, Kosova'da bulunan NATO kuvvetlerinin Arnavut ve Sırlar arasında yaşanması muhtemel çatışma durumlarında önemli bir role sahip olmasıdır. ABD'nin Bondsteel üssünü zaman zaman kapatacağı veya devredeceği gibi haberler çıksa da; bölgenin kontrolünün sağlanması açısından bunun çok da gerçekçi olmadığı görülmektedir.

2012 yılında ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı William Burns Kosova'ya yapmış olduğu ziyarette Kosova'nın Avrupa-Atlantik kurumları ile bütünleşmesine ABD'nin desteğini tekrarlarlarken; "Gözetimli Bağımsızlığın" 2012 yılı içerisinde sona ereceğine dikkat çekmiştir.⁶⁵ Nitekim 10 Eylül 2012'de Kosova'nın gözetimli bağımsızlığı sona erdirilmiş ve artık tam bağımsız bir ülke olmuştur. Sırbistan ise yapmış olduğu açıklamada "gözetimli ya da gözetimsiz" Kosova'nın bağımsızlığını asla tanımayacağı yolundaki politikasında değişikliğe gitmemiştir.⁶⁶

ABD-Kosova ilişkisinin ekonomi ayağında ise, sorunun giderek soğuması ile beraber ekonomik ilişkilerin daha düşük seviyeye indiği; bununla birlikte yapılan ekonomik yardımda da yıllar geçtikçe kesintiye gidildiği görülmektedir. Bağımsızlıktan sonra 2009 yılında Kosova'ya yapılan yardım 123 milyon dolar iken; bu yardım 2012 yılında yaklaşık 67,5 milyon dolara inmiş ve 2013 yılında ise yaklaşık 57,7 milyon dolar olarak planlanmıştır.⁶⁷ Bu kesintinin önemli nedenlerinden biri, küresel çapta yaşanan mali kriz olmakla beraber, AB'nin bölgede ekonomik etkinliğinin artırılmasının amaçlandığı değerlendirilmektedir.

Genel olarak Obama döneminde, Bush döneminin devamı olarak, Balkanların ve özelde Kosova'nın ABD dış politikasında önem

⁶⁵ Steven Woehrel, *Future of the Balkans and U.S. Policy Concerns*, CRS Reports for Congress, 13 May 2009, p. 10.

⁶⁶ B92, *Serbia Rejects "Any Kind" of Kosovo's Independence*, 10 September 2012, [http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2012&mm=09&dd=10&nav_id="](http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2012&mm=09&dd=10&nav_id=)82 163 (Erişim tarihi: 04.02 2013).

⁶⁷ *Ibid.*, p. 11.

sıralamasında önceliğini kaybettiğini söylemek mümkündür.⁶⁸ Ancak her ne kadar AB bölgede askerî ve ekonomik olarak etkili olmaya çalışsa da, ABD'nin bölgede önemi hâlen hissedilmektedir. Sırbistan-Kosova müzakerelerinde doğrudan katılımcı ya da uzlaştırıcı olmamasına rağmen, ABD'nin rolü devam etmektedir. Mevcut şartlarda, çok önemli bir kriz yaşanmaması durumunda, ABD'nin bölgeden çekilmeye devam edeceğini ancak Kosova'ya verilen siyasi, ekonomik ve askerî desteğin giderek azalacağı değerlendirilmektedir.

Sonuç

ABD'nin Balkanlara müdahalesi ve en nihayetinde Kosova'nın bağımsızlığı ile devam eden süreç uluslararası politika ve hukuk açısından ortaya çıkardığı sonuçlar açısından dikkat çekici özelliklere sahiptir. ABD'nin 1995 Dayton Barış Antlaşması'ndan itibaren dünya gündemine giren Kosova sorununa yönelik ortaya koyduğu bakış açısı, genel dış politika stratejisine uygun şekillendirilmiştir. ABD, bu dönemde üstün güç olarak bütün küreyi kapsayacak yeni bir statüko oluşturmayı amaçlamıştır. Bu maksatla Soğuk Savaş sonrası ortaya konan “Yeni Dünya Düzeni, Seçici Angajman ve Genişleme, Önleyici Savaş ve Önleyici Vuruş” diğer yandan NATO kapsamında genişlemeye yönelik “Açık Kapı” politikaları ABD üstün gücünün hâkim kılınmasına ve sürdürülmesine yönelik olarak yürütülmüştür.

Yeni dönemde ABD'nin küresel hâkimiyetini doğrudan zedeleyecek olmasa bile üstün güç olarak bölgesel sorunlara ilgisini artırdığı görülmüştür. ABD, başlangıçta Avrupa'nın kendi içerisinde çözümlenmesi gereken sorunlar olarak gördüğü Bosna ve Kosova krizlerine, Avrupa ve dolayısıyla küresel güvenliği doğrudan ilgilendirmesi nedeniyle müdahalelerin öncüsü olmuştur. ABD siyasi, askerî ve ekonomik gücünü ve bu gücüne karşı koyacak başka bir

---

⁶⁸ Akis Sakellariou, *Obama's Policy in the Western Balkans: Following Bush's Steps*, Center for Strategic and International Studies, Washington, 1 April 2011, <http://csis.org/blog/obamas-policy-western-balkans-following-bushs-steps>. (Erişim tarihi: 04.02 2013).

süper gücün bulunmadığını tüm dünyaya gösterme fırsatı bulmuş; Soğuk Savaş sonrası tek küresel güç ve Batılı ülkelerin lideri olduğunu kanıtlamıştır. Gerçekleştirilen insani müdahalelere, BM ve NATO gibi kurumsal yapıların çatısı altında uluslararası toplumun desteği ve meşruiyet mümkün olduğunca sağlanmıştır. Ancak uzun vadede görülen, insani müdahalelere sağlanan bu meşruiyetin, daha sonra yapılacak ve ABD'nin vazgeçilmez çıkarlarının bulunduğu düşünüldüğü Orta Doğu gibi bölgelere müdahalelerde bir araç olarak kullanıldığı görülmüştür.

Kosova ile ABD arasında müdahaleden itibaren özel bir ilişki gelişmiş ve ABD Başkanları Bill Clinton ve George W. Bush Kosova'nın bağımsızlığının en önemli mimarları olarak büyük saygı kazanmışlardır. Kosova'da kurulan Bondsteel askerî üssü, Avrupa'da kurulan en büyük askerî üs olarak, ABD'nin bölgedeki gücünün göstergesi olmuş; bu sayede yakın bölgelerde çıkacak sorunlara müdahale edebileceği bir bölgeye yerleşmiş; ayrıca bölge ekonomisine önemli bir katkı sağlamıştır. Kosova krizi ile mevcut sorunlarına bir de Kosova'daki anlaşmazlığı katan iki müttefiki olan Türkiye ve Yunanistan'ın krize dâhil olmasının önüne geçmiştir. Gerçekleştirilen müdahalelerle eski Doğu Bloku ülkelerinde Avrupa-Atlantik ittifakı kurumlarına dâhil olmak düşüncesini yerleştirmiştir. ABD ayrıca müdahalelere muhalefet eden Rusya ve Çin'e ise kendi güçlerinin sınırlarını göstermiştir.

11 Eylül saldırılarından sonra ABD dış politikasında yaşanan değişim, Balkanları önem açısından gerilere düşmüştür. Ancak ABD, Kosova'nın statüsü sorununun çözümünde BM ve diğer kurumların taraflar arasında daha etkin çalışması konusunda takipçi olmuş; bununla birlikte müzakerelerin sonuçsuz kalması nedeniyle tercihini Kosova'nın bağımsızlığı yönünde kullanmıştır. Kosova'ya yapılan müdahale ve bağımsızlık sürecinin sonunda, ABD, Balkanları stratejik açıdan kontrol eden bir bölgede önemli bir dost ülke kazanmıştır. Bununla birlikte, ABD, genel dış politikası gereği Balkanlardan yavaş yavaş çekilerek bölgeyi Avrupa'nın etkinliğine terk etmekte; bu çekilme aynı zamanda ekonomik yardımların kesintiye uğramasına da yol açmaktadır.

ABD 20. yüzyıl sonunda, Balkanlarda güvenliği ve istikrarı büyük ölçüde sağlayarak, bölgede kendisine stratejik avantaj yaratmış; bu sayede vazgeçilmez çıkarlarının bulunduğu bölgelere müdahale edebilme yeteneği kazanarak küresel güç olma durumunu pekiştirmiştir. Günümüzde ise ABD ekonomik, siyasi ve askerî olarak üstün güç olma niteliğini kaybetmemiştir; ancak kendi topraklarındaki uygulamalarıyla çelişen uluslararası alandaki uygulamaları nedeniyle inandırıcılığını önemli ölçüde kaybetmiştir. Bununla birlikte, George W. Bush döneminde terk edilen uluslararası toplumla birlikte hareket tarzı, Obama yönetimi ile yeniden kurulmaya başlanmış, bu da özellikle NATO içerisinde bağların yeniden kuvvetlenmesine neden olmuştur.

Irak ve Afganistan harekâtlarının ardından ABD gücünün sınırını görmüştür. Bu kapsamda Arap Baharı'nın yayılmaya başlamasıyla birlikte, ABD'nin özellikle Libya'ya gerçekleştirilen müdahalede Kosova'da olduğu gibi (Irak'ta neredeyse tek taraflı yaşanan müdahalenin aksine) NATO çatısı altında olmasına önem verdiği; Yugoslavya ile benzerlik kurulan Suriye'ye karşı ise Rusya'nın etkili muhalefeti karşısında şimdilik müdahalenin uzak olduğu görülmektedir. Bu durumun en önemli nedeni, John Ikenberry'nin önemle üzerinde durduğu gibi, ABD'nin uluslararası iş birliğine ve örgütlenmeye ne kadar önem verirse, o kadar meşru ve saygı duyulan üstün güç olarak yaşayacağını öngörmesi olarak değerlendirilebilir.⁶⁹ Ancak yine de, İbni Haldun'dan Paul Kennedy'e kadar, Büyük Güçler'in ortaya çıkışı ve sona eriş süreci üzerine yapılan araştırmalardan yola çıkarak, ABD'nin ilelebet tek üstün güç kalması imkânsız olmamakla birlikte zor görünmektedir.

Summary

After the collapse of communism, the world has transformed itself to adapt to a new era after the end of the balance of power system. The end of the Cold War brought about both opportunities and

---

⁶⁹ G. John Ikenberry, *a.g.e.*, p. 20.

challenges to American foreign policy. After the Cold War, the process of Yugoslav dissolution was the first test for American hegemony of the new period. The Bosnia War was the watershed of Yugoslav dissolution. After this war, the decision to exclude the Kosovo issue from the Dayton negotiations led many Kosovar Albanians to conclude that violence was the only way to attract the international community attention.

U.S.-led NATO intervention put an end to Milosevic's destructions in Kosovo, but it left behind many difficult issues unsolved for international society. The problematic issue of Kosovo's final status also emerged as dangerous incomplete situation, with significant effects for stabilization in the entire western Balkan area.

The U.S. played a key role since 2005 in pushing for a solution to the issue of Kosovo's status. In 2006 and 2007, U.S. spokespersons made repeated declarations against continuing an uncertain status quo and in support of resolving Kosovo's status in order to reach U.S. targets. Since 2007, U.S. officials have openly declared U.S. support for Kosovo's independence.

The United States recognized Kosovo's independence on February 18, 2008, being one of the first countries to do so. The U.S. has urged other countries to extend diplomatic recognition to Kosovo. The ICJ opinion will surely galvanize greater global recognition of Kosovo. On the other hand, U.S. expressed strong support for talks between Serbia and Kosovo. Following to the ICJ opinion, a new period starts in Serbia-Kosovo relations.

On the other hand, military intervention to Kosovo is discussed in the context of the relations of power and hegemony. U.S. found the opportunity to show its power and to setup "New World Order" with the discourse of human rights and democratization. However, the U.S. has managed to carry its national interest by using international community and its institutions such as UN and NATO. In this context, U.S. strengthened its hegemonic power position with legality and legitimacy. But after 9/11 attacks, the U.S. changed its benign hegemonic power line and its implementing policies against the will of

the international public opinion has led to criticisms to the effect that the U.S. has moved from hegemony based on consent to a such order based on coercion, as a matter of fact to “imperialism”. The U.S. has maintained hegemonic policy in the Balkans throughout the 1990’s, fueling turmoil, and just recently supported another breakup in the region, Kosovo’s independence.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ABD Genelleştirilmiş Tercihler (Preferanslar) Sistemi (GTS/GSP) Kılavuzu, TC. Ekonomi Bakanlığı İhracat Genel Müdürlüğü Pazara Giriş ve Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı, Temmuz 2012.

BOOTH Ken, **Kosovo Tragedy: The Human Rights Dimensions**, Routledge, New York, 2001.

BORA Taml, **Milliyetçiliğin Provokasyonu**, Birikim Yayınları, İstanbul, 1991.

EMİROĞLU Hüseyin, **Soğuk Savaş Sonrası Kosova Sorunu**, Orient Yayınları, Ankara, 2006.

FROMKIN David, **Kosovo Crossing: American Ideals Meet Reality on the Balkan Battlefields**, Touchstone Books, New York, 2002.

DÉBORA García-Orrico, Kosovo, Blanca Antonini (Ed.), **Security Council Resolutions Under Chapter VII**, “Design, Implementation and Accountabilities The Cases of Afghanistan, Côte d’Ivoire, Kosovo and Sierra Leone”, FRIDE, Madrid, 2009.

GIBBS David N., **First Do No Harm: Humanitarian Intervention and the Destruction of Yugoslavia**, Vanderbilt University Press, Nashville, 2009.

GLENNY Misha, **The Balkans: Nationalism, War & the Great Powers, 1804-1999**, Penguin Books, New York, 2001.

HENRIKSEN Dag, **NATO’s Gamble: Combining Diplomacy and Airpower in the Kosovo Crisis, 1998-1999**, Naval Institute Press, Annapolis, 2007.

IKENBERRY G. John, *After Victory: Institutions, Strategic Restraint, and the Rebuilding of Order after Major Wars*, Princeton University Press, Princeton and Oxford, 2001.

JELAVICH Charles, *The Establishment of the Balkan National States: 1804-1920*, University of Washington Press, 1986.

JOHNSTONE Diana, *Ahmakların Seferi: Yugoslavya, NATO ve Batının Aldatmacaları*, çev. Emre Ergüven ve Ergin Bulut, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2004

JUDAH Tim, *Kosovo: War and Revenge*, Yale University Press, New Haven and London, 2000.

KUT Şule, *Balkanlarda Kimlik ve Egemenlik*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Kasım 2005.

LAMPE John R., Prickett Russell O., Adamović Ljubiša S., *Yugoslav-American Economic Relations Since World War II*, Duke University Press, 1990.

MACMILLAN Margaret, *Paris 1919: 1919 Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren Altı Ayın Hikayesi*, Çev. Belkıs Dışbudak, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, 2001

MALCOLM Noel, *Kosovo: A Short History*, London, New York University Press, 1998.

POWER Samantha, *A Problem From Hell: America and the Age of Genocide*, Basic Books, New York, 2002.

PHILLIPS David L., *Liberating Kosovo: Coercive Diplomacy and U.S. Intervention*, MIT Press, Cambridge, 2012

TOMASEVICH Jozo, *War and Revolution in Yugoslavia, 1941-1945: The Chetniks*, Stanford University Press, Stanford, 1975.

WOODWARD Susan L., *Balkan Tragedy*, The Brookings Institution, Washington D.C., 1995.

Makaleler

TAYYAR Arı ve Pirinççi Ferhat, “Soğuk Savaş Sonrasında ABD’nin Balkan Politikası”, *Alternatif Politika*, Cilt. 3, Sayı. 1, Mayıs 2011.

BANDOW Doug, “US Policy toward Kosovo: Sowing the Wind in the Balkans, Reaping the Whirlwind in the Caucasus”, *Mediterranean Quarterly*, 2009.

CLARE Michael T., “The Clinton Doctrine”, *The Nation*, 19 April 1999.

HOARE Marko Attila, “Yugoslavia And Its Successor States”, R.J.B.Bosworth (ed.), *The Oxford Handbook of Fascism*, Oxford University Press, Oxford, 2009.

International Crisis Group, “**Serbia: Maintaining Peace In The Presevo Valley**”, *Europe Report* No: 186, 16 October 2007, Brussels.

KIM Julie and WOEHREL Steven, “Kosovo and U.S. Policy: Background and Current Issues”, *CRS Reports for Congress*, 24 October 2007.

MUJEZINOVIC Mirzet, “After the End of the Kosovo Status Negotiation: Way to the Peaceful Dissolution?”, Sedat Laciner, Mehmet Ozcan and Ihsan Bal (Eds.), *USAK Yearbook*, Vol 1, Year 2008, USAK Books, Ankara, 2008.

ÖZKAN Behlül, “Soğuk Savaş Sonrası Amerikan Dış Politikası”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi* 9(16), Ocak 2011, 51-91.

POILAIN Loic and TELEKI Ilona, “U.S. Policy Towards the Western Balkans”, Janusz Bugajski, (ed.), *Western Balkans Policy Review*, 2010, CSIS, Washington, September 2010.

RAGARU Nadège and DYMÍ Amilda, “The Albanian-American Community in the United States: A Diaspora Coming to Visibility”, *Canadian Review of Studies in Nationalism*, 31 (1-2), 2004.

SLUGA Glenda “Trieste: Ethnicity and the Cold War, 1945-1954”, *Journal of Contemporary History* 29 (2), 1994.

TÜRBEDAR Erhan, ÇAYCI Sadi, KANPOLAT Hasan, “Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova Emsal Teşkil Eder mi?”, *Stratejik Analiz Dergisi*, Cilt 8, Sayı:97, Kasım 2007.

WEBBER Mark, “The Kosovo War: A Recapitulation”, *International Affairs* 85:3, Blackwell Publishing Ltd/The Royal Institute of International Affairs, 2009.

WOEHREL Steven J., *Kosovo and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 18 July 2001.

WOEHREL Steven J., *Kosovo’s Future Status and U.S. Policy*, CRS Report for Congress, 19 July 2005.

WOEHREL Steven, *Future of the Balkans and U.S. Policy Concerns*, CRS Reports for Congress, 13 May 2009.

WOEHREL Steven, *Kosovo: Current Issues and U.S. Policy*, CRS Reports for Congress, 13 March 2012.

WOEHREL Steven, *Serbia: Current Issues and U.S. Policy*, CRS Reports for Congress, 30 July 2012.

İnternet Kaynakları

CHOSSUDOVSKEY Michel, *How the IMF Dismantled Yugoslavia*, <http://www.albionmonitor.com/9904a/yugodismantle.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

HORVITZ Paul F., “On Bosnia, Clinton Aggressive, Bush Wary”, *The New York Times*, 6 August 1992, <http://www.nytimes.com/1992/08/06/news/06iht-prex.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

Sampa Francis P., *Spykman's World*, American Diplomacy Publishers, 2006, http://www.unc.edu/depts/diplomat/item/2006/0406/sem/sem_spykman.html (Erişim tarihi: 04.02 2013).

Serbia, In Encyclopædia Britannica, 18 Aug. 2010, *Encyclopædia Britannica Online*, <http://search.eb.com/eb/article-214081>(Erişim tarihi: 04.02 2013).

B92, *Serbia Rejects “Any Kind” of Kosovo’s Independence*, 10 September 2012, http://www.b92.net/eng/news/politics-article.php?yyyy=2012&mm=09&dd=10&nav_id=“82163 (Erişim tarihi: 04.02 2013).

SHWEGMAN Christoph, *The Contact Group and Its Impact on the European Institutional Structure*, Occasional Papers: 16, The Institute for Security Studies Western European Union, Paris, 2000, <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/occ016.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

SOLANA Javier, “The Washington Summit: NATO Steps Boldly into the 21’st Century”, *NATO Review*, Webedition, No. 1 - Spring 1999, Volume 47. <http://www.nato.int/docu/review/1999/9901-01.htm> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

WOODWARD Susan L, *Humanitarian War: a New Consensus, The Politics of Humanitarian Assistance: Debates, Dilemmas, and Dissension*, <http://www.odi.org.uk/events/docs/3775.pdf> (Erişim Tarihi: 16.06.2013)

<http://www.ico-kos.org/pdf/KaiEidereport.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

<http://www.kosovothanksyou.com/> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

<http://www.nato.int/docu/review/1999/9901-01.htm> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

<http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-CD3CF6E4FF96FF9%7D/kos%20S2005%20708.pdf> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html (Erişim tarihi: 04.02 2013).

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f27216.html> (Erişim tarihi: 04.02 2013).

http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf (Erişim tarihi: 04.02 2013).